

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia sekä
ilmastopolitiikan suunnitelmat
ilmastolain valossa

Professori Kai Kokko
Helsingin yliopisto

Sisältö

- 攔 Ilmastolain suunnittelujärjestelmä ja sen tavoitteet
- 攔 Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia
- 攔 Voisiko kansallinen energia- ja ilmastostrategia kehittyä myös pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaksi?
- 攔 Eräitä havaintoja

Ilmastolain suunnittelujärjestelmä

攔 Kolme suunnitteluasiakirjaa

攔 ohjaavat valtion viranomaisten toimintaa

攔 eivät koske yksityistä sektoria ilman erityislakien säätämistä

攔 ministeriöt valmistelevat toimialaltaan, koordinoivat ministeriöt nimetty.

Suunnittelujärjestelmän tavoitteet

- 1) varmistaa osaltaan Suomea sitovista sopimuksista sekä Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvien kasvihuonekaasujen vähentämistä ja seurantaan koskevien velvoitteiden täyttyminen;
- 2) vähentää ihmisen aiheuttamia kasvihuonekaasupäästöjä ilmakehään, kansallisin toimin osaltaan hillitä ilmastonmuutosta ja sopeutua siihen.

Ilmastolain suunnittelujärjestelmän tavoitteet

- 攔 **Hillintää koskeva päästötavoite:** ihmisen toiminnasta aiheutuvien kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt ilmakehään vähentyvät Suomen osalta vuoteen 2050 mennessä *vähintään* 80 prosenttia verrattuna vuoteen 1990.
 - 攔 Suunnittelujärjestelmä ”osaltaan varmistaa”, ts. tavoite Suomen kokonaispäästöille, siis mukaan lukien päästökauppasektori.
 - 攔 Kansainvälisessä ja EU:n ilmastopolitiikassa asetetut tavoitteet ensisijaisia.
- 攔 **Sopeutumista koskeva tavoite:** edistää ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja toimialakohtaista sopeutumista ilmastonmuutokseen.
- 攔 Keskityn jäljempänä seuraaviin suunnitelmiin:
 - 攔 Pitkän aikavälin suunnitelma, vuoteen 2050
 - 攔 Energia- ja ilmastostrategia, TEM, vuoteen 2030
 - 攔 Kaisu, vuoteen 2030

Pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma

攔 Aikaväli: Vähintään kerran kymmenessä vuodessa

攔 Tarkoitus: em. hillintää ja sopeutumista koskevien tavoitteiden saavuttaminen

攔 Luonne: yleispiirteinen, sisältää yleisiä päästökehitystä ohjaavia linjoja ja periaatteita, ohjaa muita ilmastopolitiikan suunnitelmia

攔 Pääsisältö:

攔 *Keskeiset politiikkatoimet* (päästökauppa- + päästökaupan ulkopuolinen sektori)

攔 *Skenaariot vuoteen 2050 ja keskeiset toimialakohtaiset etenemisvaihtoehdot* vähennystavoitteiden saavuttamiseksi

攔 *Kuvaus* ilmastopolitiikan kansainvälisestä ja eurooppalaisesta toimintaympäristöstä ja sen kehityksestä

攔 *Arvio* päästöjen vähennysmenetelmien kehityksestä

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia

- 📌 TEM laati ja Hallitus hyväksyi 24.11.2016.
- 📌 Annettiin selontekona eduskunnalle.
- 📌 Strategiassa linjataan konkreettisia toimia ja tavoitteita, joilla Suomi saavuttaa Sipilän hallitusohjelmassa ja EU:ssa sovitut energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030.

Voisiko kansallinen energia- ja ilmastostrategia kehittyä myös pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaksi?

- 📌 **Päästötavoitteiltaan** hyvin linjassa ilmistolain kanssa: ” Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa linjataan toimia, joilla Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa sekä EU:ssa sovitut tavoitteet vuoteen 2030 ja etenee johdonmukaisesti kohti kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80–95 prosentilla vuoteen 2050 mennessä.”
- 📌 **Tarkasteluaikaväli** on toistaiseksi liian lyhyt; tarkastellut skenaariot ja politiikkatoimet ovat vuoteen 2030 asti
 - 📌 Kataisen hallituksen aikana tehty hallituksen asettaman parlamentaarisen komitean laatima *energia- ja ilmastotiekartta 2050* olisi tarkasteluaikaväliltään paremmin linjassa ilmistolain valossa.
- 📌 **Sopeutumisen** osalta todetaan lähinnä, että vahvistetaan edelleen Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman 2022 toimeenpanoa.
 - 📌 Ei vielä täytä ilmistolain tavoitetta siitä, että ko. suunnitelmassa on esitettävä keskeiset toimet, joilla sopeutumistavoitteet saavutetaan. Viittaus toiseen suunnitelmaan ei riitä.

攔 Strategian kuvaamat **poliittiset linjaukset** rinnastunevat ilmastolain tarkoittamiin **politiikkatoimiin**. Linjausten yleisyystaso vaihtelee.

攔 Osa poliittisista linjauksista on hyvin yleisiä ja osa lähestyy KAISUn politiikkatoimien tasoa ja menee jopa pidemmälle tarkastellen ohjaus-/sääntelykeinoja ja sääntelyn muutostarpeita.

攔 ” Kansallisia säännöksiä ja lupamenettelyjä selkiytetään biokaasun tuotannon ja käytön edistämiseksi.” (TEM 2016, s. 40).

攔 Jälkimmäisten osalta voidaan ajatella, että kyse olisi lähinnä KAISUn valmistelussa hyödynnettävästä toimialakohtaisesta sektorisuunnitelmasta.

攔 Poliittisten linjausten jälkeen on kuvaus niiden kohteena olevan osa-alueen **todennäköisestä kehityksestä ja miten linjauksia toimeenpannaan.**

攔 Ilmastolain tarkoittama **arvio päästöjen vähennysmenetelmien kehityksestä** ei ole selvästi esillä, mutta esimerkiksi biokaasun käytön osalta kuvataan ensin skenaario ja sen jälkeen jopa ohjaus-/sääntelykeinot, joilla linjausten toimeenpanoon pyritään:

攔 ”Biokaasutuotantoa tuetaan jo nykyisin monin tavoin: verovapaus, biokaasusähkön syöttötariffi, työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki, maa- ja metsätalousministeriön maaseudun yritystuet ja maatilojen investointituet. Lisätoimet biokaasun tuotannon ja käytön edistämiseksi voivat koostua erilaisista elementeistä. Kehittämällä kansallisia säännöksiä ja sujuvoittamalla lupamenettelyjä voidaan edesauttaa biokaasuinvestointien syntymistä. Yksi keino on vaikuttaminen EU-tason toimiin sekä valtiontukisuuntaviivoihin. Nämä määrittävät puolestaan mahdollisuuksia vaikuttaa suorilla tukitoimien muutoksilla biokaasun tuotannon ja käytön kehittymiseen.” (TEM 2016, s. 42)

Voisiko kansallinen energia- ja ilmastostrategia kehittyä myös pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaksi?

Eräitä havaintoja:

- 攔** Strategia voisi periaatteessa kehittyä pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaksi, mutta on nykymuodossa ilmastolain näkökulmasta se on lähinnä toimialakohtainen sektorisuunnitelma, johon KAISU voidaan osin perustaa, muiden ministeriöiden sektorisuunnitelmien ohella.
- 攔** Strategia sinänsä tuo erittäin keskeisen ja tärkeän energianäkökulman ilmastopolitiikan suunnitteluun, mutta samalla sen laatiminen nykymuodossa aiheuttaa helposti suunnittelun kustannustehottomuutta ja päällekkäisyyttä ilmastolain suunnittelujärjestelmän kanssa.
- 攔** TEM:n laatiessa jo alkaneella kaudella pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaa kannattaisi hyödyntää soveltuvilta osin olemassa olevaa kansallisen energia- ja ilmastostrategian prosessia, mutta samalla sovittaa strategian pohjalta kehitettävä suunnitelma paremmin ilmastolain järjestelmään.

Kiitos

